

İKLİM KRİZİNİ DOĞRU ANLAMAK

Prof. Dr. İbrahim ÖZDEMİR,

ZAFER Dergisi, Haziran 2024, 570. sayı

<https://www.zaferdergisi.com/makale/17459-iklim-krizini-dogru-anlamak.html>

İklim Değişikliği konusunda kafa karışıklığı devam ederken, iklim değişikliği hayatlarımızı, özgürlüklerimizi, güvenliğimiz ve geçimimizi tehdit etmeye devam ediyor. Çocuklarımızın ve torunlarımızın sağlıklı bir dünyada yaşama haklarını ciddi olarak tehdit ediyor.

Daha yüksek sıcaklıklar, kasırga ve tayfunların hem sıklığında hem de şiddetinde artışa neden oluyor.

Erken ilkbahar sıcaklıkları, dünyanın farklı bölgelerinde milyonlarca insanın bağımlı olduğu önemli ekosistem hizmetlerini (temiz hava ve su, ürün tozlaşması, vb.) kesintiye uğrattıyor.

Su kaynakları azalıyor ve kirleniyor.

İklim değişikliğinin sebep olduğu iç ve dış göçler ülkelerin ekonomilerini dünya barışını ciddi şekilde tehdit ediyor.

Tüm bunlar bize Yunanlı filozof Herakleitos'un 2500 yıl önce söylediği "*Her şey değişiyor.*" sözünü hatırlatıyor. Buna göre, kâinatta değişmeyen bir şey varsa o da değişimin kendisidir. Bu yüzden "*aynı nehirde iki kez yıkanamazsınız*"; çünkü nehirdeki su nasıl akarak değişiyorsa nehre giren insan da değişir.

Filozoflar ve bilim adamları yüzyıllardan bu yana bu değişimin niteliğini anlamaya çalışıyorlar. Bilim bu değişimi anlamının bir sonucu olarak şekillendi ve şekillenmeye de devam ediyor.

Ancak, iklim değişikliği deyince biraz durup düşünmemiz ve bunun mahiyetini iyi tahlil etmemiz gerekiyor.

Evet, iklim de değişiyor.

Hem de Allah'ın kâinatı yarattığı ilk andan bu yana sürekli değişiyor. İklimin değişmesinin zelzele ve yanardağlar gibi tabii bir yönü olduğu gibi, bir de insan faaliyetleri sonucunda meydana gelen yönü var. Bu iki hususu birbirinden ayırt etmek gerekiyor. Ayrıca, iklim değişikliği ile hava durumu kavramlarını da birbirinden ayırmak gerekiyor.

Hava durumu derken, genellikle bugün, yarın ve en çok birkaç haftalık hava tahminlerinden bahsediyoruz.

İklim değişiklikleri ise 30, 40, 50 yıl gibi sürelerden sonra ortaya çıkıyor ve kendini gösteriyor.

İklim dünya yaratıldığından bu yana değişse de insana bağlı iklimin değişmesi, genellikle 1840'lı yıllarda ortaya çıkan sanayi devrimi ile başlıyor.

Dünyanın iklimi ile ilgili elimizdeki bilimsel veriler bunu açık ve net olarak gösteriyor. Bunlara baktığımızda, insan faaliyetlerinin sonucu olarak iklim değişmiş ve değişmeye devam ediyor. Ama bu değişim olumlu yönde değil. Dünyadaki hassas dengeleri tahrip etme ve bozma yönünde.

Birleşmiş Milletler tarafından 1988 yılında kurulmuş Hükümetler Arası İklim Değişikliği Paneli (IPCC) üye hükümetlerin teklif ettiği iklim uzmanlarından oluşuyor. Örneğin 2021 yılında yayınlanan Altıncı Değerlendirme Raporu, 60'tan fazla ülkeden 751 uzman (31 koordinatör yazar, 167 baş yazar, 36 inceleme editörü ve 517 katkıda bulunan yazar) tarafından bir araya getirildi. IPCC raporları iklim biliminin durumu hakkında kapsamlı ve güvenilir bir fikir birliği beyanıdır.

Bu raporlara göre, insanların keşfettikleri, icat ettikleri, kurdukları sanayinin ve teknolojilerin tabiatı ve çevreyi tahrip ettiği konusunda şüphe yok.

İsterseniz ülkemizin en büyük nehirlerine 50 yıllık bir perspektiften bakalım:

50 yıl önce Sakarya, Gediz, Gebze, Ergene, Yeşilırmak, Kızılırmak nehirleri su kalitesi bakımında nasıldı? Bugün nasıl?

Sadece Sakarya örneğini incelediğimizde, Sakarya'nın suyu kalite açısından dördüncü sırada. Bunun anlamı ise içilecek ve kullanılamayacak bir nitelikte olmasıdır.

Peki Sakarya'nın suyunun bu hale gelmesi kendi kendine mi oldu?

Elbetteki hayır.

Sanayileşmenin bölgede yoğunlaşmasının bir sonucu. Sanayi atıklarının gerekli filtrelemeye ihtiyaç duyulmadan nehirlerimize göllerimize ve Marmara'ya boşaltılması sonucu önce nehirlerimiz, sonra göllerimiz ve en son Marmara Denizi ölüm döşesinde.

Bunlar benim fikirlerim değil. Sakarya Üniversitesi, TÜBİTAK ve Çevre Bakanlığı'nın verilerinin sonucunda ortaya çıkan bir gerçek.

İstanbul'dan Ankara'ya ve Ankara'dan İstanbul'a gidenler, Sakarya nehrinin üzerinden geçer. Sakarya nehri edebiyatımızda ve kurtuluş tarihimizde çok önemli bir sembol ama hiç kimse inip de Sakarya'da, acaba suyun kalitesi nedir diye merak etmez.

Çevreyle ilgili yaptığım bir konuşmanın sonunda bir dinleyici “Ben iklim değişikliğine de, iklim krizine de inanmıyorum, bunların hepsi komplo teorisi. Bunlar batının uydurdukları kavramlar, bizim gelişmemizi, kalkınmamızı, büyük Türkiye olmamızı engellemek istiyorlar.” dedi.

Cesaretle sorusunu dile getirdiği için kendisine teşekkür ettim.

Ardından “Allah’ın varlığını bile inkâr edenler varken, iklim değişikliğinin veya krizinin olup olmadığını inkâr etmek normal.” dedim ve ekledim:

Burada birbirinden ayırmamız gereken iki konu var:

Birincisi, bu konudaki bilgilerden şüphe etmek. Bu çok olumlu bir şey. Her şeyi tahkik etmek ve araştırmak, her şeyi anlamaya çalışmak, her şeyi eleştirerek kabul etmek ne kadar güzel. Felsefenin ve bilimin temeli buna dayanır.

İkincisi ise, %97 bilim insanının ittifak ettikleri bir hususu inkâr etmek, bir cehalet ve inanç sorunudur. İklim inkârı veya şüpheciliği, bu konudaki fikir birliğine ilişkin şüphe veya inançsızlığı ifade ediyor. Normal olmayan da bu husustur.

Peki bununla nasıl başa çıkacağız?

İklim değişikliğini çevreleyen yaygın yanlış bilgiler ve komplo teorileri karşısında, felsefi mirasın bizlere sunduğu eleştirel düşünce gibi araçlardan yararlanabiliriz.

Rasyonel sorgulamayı, mantıksal analiz ve ahlakî düşünmeyi teşvik ederek, bireylerin gerçeği kurgudan ayırt etmelerini ve karmaşık meseleleri daha derinlemesine anlamalarını sağlayabiliriz.

Eleştirel düşünme, bireyleri iklim değişikliği ile ilgili olanlar da dahil olmak üzere çeşitli iddiaları destekleyen delilleri eleştirel bir şekilde değerlendirmeye teşvik eder. Kaynakların güvenilirliğini, geçerliliğini ve inanılabilirliğini değerlendirerek, bireyler saygın bilimsel araştırmalar ile asılsız söylentiler veya komplo teorileri arasındaki farkı ayırt edebilirler.

Şunu bir kez daha belirtmekte fayda var:

İklim bilimcilerin ezici çoğunluğu, iklim değişikliğinin gerçek olduğu ve insan faaliyetlerinden kaynaklandığı; çevre ve insanlık için önemli riskler oluşturduğu konusunda hemfikir.

Stanford Üniversitesi’nden James McDonald’ın konuyla ilgili çalışmaları da bunu teyit ediyor. Ona göre, az sayıda çalışma tersini söylese de onlarca yıllık araştırmalar küresel ısınmanın

gerçekliği konusunda neredeyse tam bir fikir birliği içinde. İlgili makalelerin yazarları arasında yapılan anketler, yazarların yüzde 99,96'sının küresel ısınmayı kabul ettiğini, yüzde 97'sinin ise insan kaynaklı olduğuna inandığını ortaya koyuyor.

Bununla beraber, komplo teorilerini üretenlerin ve buna inananların şeytanlaştırılarak küçümsenmelerine katılmıyorum. Onları dikkatle dinlediğimizde bazı haklı ve olumlu yönlerinin olduğunu düşünüyorum.

Bu teoriler etkili kullanıldıklarında, insanların mevcut güç yapılarına ve otorite hiyerarşilerine meydan okumasına ve sorgulamasına imkân tanıyabilir. Böylece, devlet gibi güçlü grupların politikaları üzerine şeffaflık talepleri artabilir. Ayrıca, resmî açıklamalardaki çelişkileri ve tutarsızlıkları gözler önüne sererek, genellikle görmezden gelinen meseleleri tartışmaya açabilir. İklim ve çevre sorunlarının asıl failleri olan büyük şirketlerle kapalı kapılar ardında varılan iş birliklerini ve düzenbazlıkları ifşa edebilirler.

Sonuç olarak, analitik ve eleştirel düşünme, iklim inkârı ve komplo teorileriyle yüzleşmek için bizlere paha biçilmez kaynaklar sunabilir.

Sezgisel düşünme ise, görülmeyeni hissetmemize ve tehlikeleri fark etmemize ve ilk tepkiyi vermemize yardımcı olabilir.

Biri aklımızın, diğeri ise kalbimizin tepkisidir.

Yanlış bilgilendirme ve kutuplaşma ile boğuşan bir çağda, eleştirel düşünce ve felsefenin gücünden yararlanarak, bunu irfan geleneğimizin mirasıyla yorumlayarak bilimi esas almak, bilimsel anlayışı ilerletmek ve iklim değişikliğinin ortaya çıkardığı acil zorlukları ele almak için elzemdir.

Modern çevre sorunları ortaya çıkmadan çok önce, Müslüman toplumlar Kur'an ve Sünnet ekseninde tabiatla ve bütün mahlukatla barış ve uyum içinde, merhamet eksenli bir medeniyeti inşa ettiler.

Bugün Müslüman toplumların ve dünyanın karşı karşıya olduğu sorunlara komplocu zihne esir olmadan yeni bir ruhla çözümler bulmayı, Müslüman fikir adamlarının boynunun borcu olarak görüyorum.